

ROMA

M

A

G

A

Z

I

N

#8, Septembar 2017

ROMANI ČHIB

Ferdi Redep

ME PIŠINAVA KI ODIJA ČHIB SO O NARODO HALJOVELA!

Nehat' Gaši, Ahmet Rasimov, Defrina, Fadilj Sačipi, Erdan, Dehran, Ramko, Sofi Marinova, Ali Bajram, Tarkan, Senjur, Bedo, Ljiljana Stojanovic, Demailj, Zvonko, Caki, Dansever, Cita, Bernat, Selver, Mustafa Sabanovic, Sevçet, Nedo, Julija, Stanislav, Ervin...

ROMANE
ARTISTIA, POETIA,
LINGVISTIA, ETNOLOGIA...

TREND

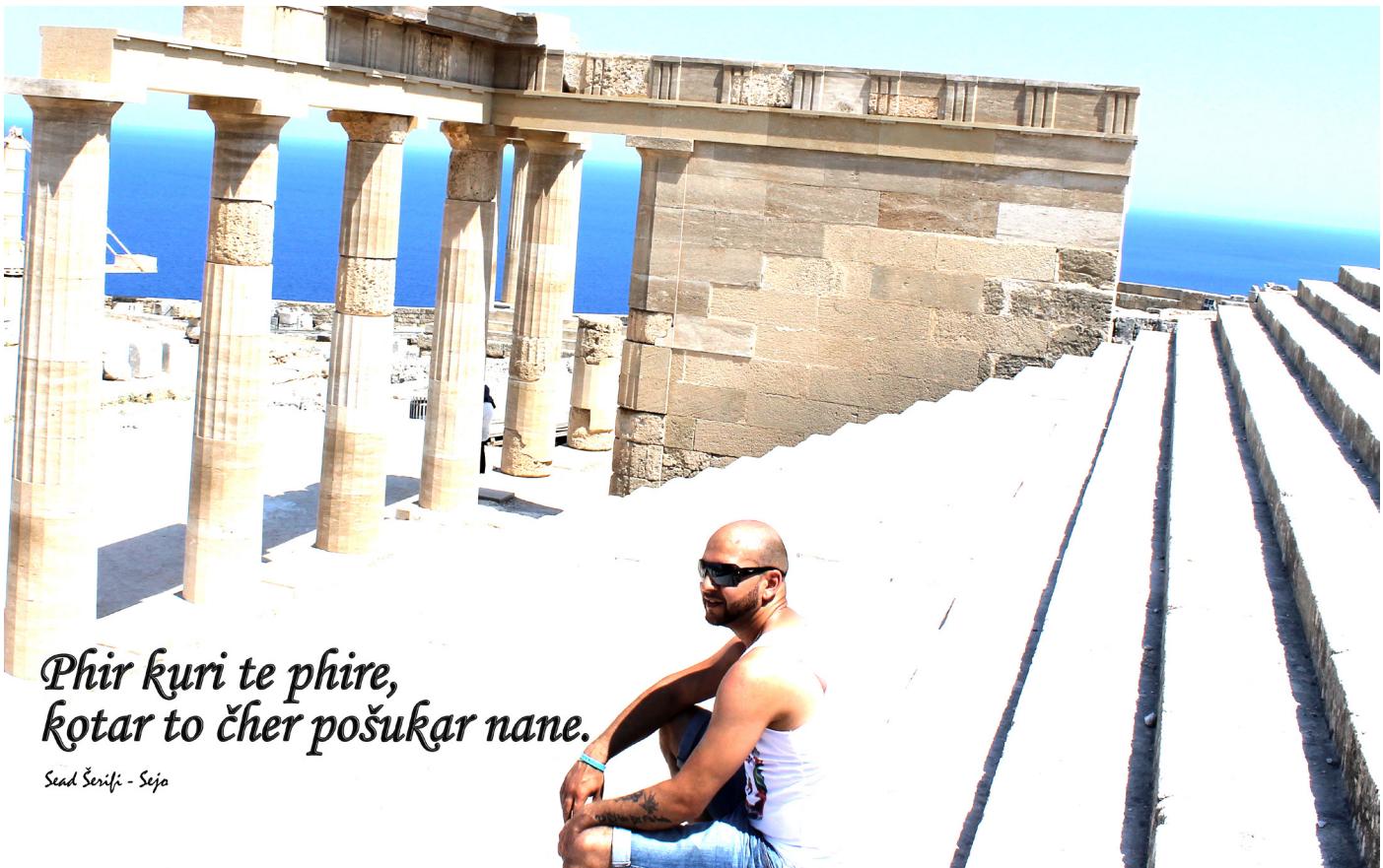
Fiđet spinner

KOLUMNNA

Sebastijan Kurtiši:
Organizacia=Isi tut buti

DIVDIPE

Top 10 pasošia

*Phir kuri te phire,
kotar to čher pošukar nane.*

Sead Šerifi - Seja

E redaktoresoro lafi

Nilaj, sar nilaj! Đikase hine but tatipe, a đikase dosadindža o bršim. Me akava berš birinđum te đav ki Grčka hem te dikhav o Akropolis. But fantastično osečaj tano ked šaj te osetine o Antičko vakti hem 3 000 berš purani historia. O plaže hem o Mediteran ko Rodos čhivena tut te misline so dikheja ko suno sa odova e dunjakoro šukaripe hem šužipe. Zalo so hijum hine impresionirimo e bistro, mirno hem čisto plavo panjea, o vreme kandlja man but šukar. Ama, jekh situacia čerđa man te perav mazumi. Kuri god te đav jekhe Rome mora te arakhav. Ko 40 stepe-nia tatipe arakhljum jekhe Romnja sar bešela telje ki phuv ko centar ko Lindos, uravdi ano kulje hem ičeri peklje tikne, kalje hem plavojačhengere murše. Đeljum nakro olate hem pučljum "Đaneja li Romane?". A oj iznenadimi, bahtale glasoja irindža maje "Va, mo phral. Sar na!". Odova momenti peljum ko šok, sebepi o Rumunsa hem o Bugarska Roma so mangena ko Švedskakere ulice, na mangena te vačeren so tane Roma. Lađana! Pučljum ola kuri bešela hem vačerđa maje so avela kotar Tirana, Albania. 2 000km dur drumo, so šaj samo avioneja ja brodoja te nakhavipe. Obično nikeda na mukhava pare esavke manušenđe, nego činava oljenđe te han hem te pijen. Ama, ki akija situacia "morandiljum" te mukhav olače disavo evro hem normalno mukhljum olače moklo pani so ičerđum ko vas.

Đanava hari nezgodno phravđum o muhabeti, ama akana ka nastavinav ko isto stili sar angljeder. Ko redo alo tano o Magazin Rom 8! Pozitivno fidbek hem aplauzia avena kotar sa strane. Oven saste sarine so verno čitinena o magazin.

30. Maj akava berš o Språkrådet ičerđa piklji akana več tradicionalno konferencia e Romane čhibjače. Hine penđarde hem bipenđarde manuša, lingvistia, pisateljia, profesoria... Hem me dobinđum 5 minutia te prezentirinav akava uni-katno magazin. Vačerđum so o Språkrådet phandlja peklje kana, o Kulturådet phandlja poklo muj hem o Skolverket phandlja peklje jačha. Hine man 10 krune ki đepa, sa po jekh kruna. Ikalđum o pare kotar đepa hem fordinđum upre ko vazduh sar o Roma so fordena o 500 evria ko bijava hem ko odova momenti čalumeja vačerđum: *Maje na valjani tumari pomoć. Me šaj te učharav parencar hem o Språkrådet hem o Kulturådet hem o Skolverket!*

Na rodava više nijekhestar te podržini akava projekti, ekonomski. Anđam odluka te resa đi ko Magazin Rom 10 hem othe čhivaja tačka. Oven saste Romaljen tumen hem ma bistren, ako isi tumen disavo pučibe, kritika ja idea pisinen amenđe. Čitinaja amen paljem ko Decembar!

Seljami kotar
Sead Šerifi - Seja

Redakcia:

Brima Gudinci, Ilija Rajkovic - Icko,
Emran Murina, Sead Šerifi - Sejo,
Mirsad Šerifi, Dennis A. Demirovic - Pipi

Slike:

Sead Šerifi - Sejo
Emran Demirovic - Eki
Free Images
Privatno arhiva

Dizajn:

Sead Šerifi - Sejo

Autor hem glavno redaktori:

Sead Šerifi - Sejo

ISSN:

2002-195X (Online)
2002-1968 (Print)

Kontakt:

info@magazinrom.com

www.magazinrom.com
www.arlicenter.se

Produkcia:

A r l i c e n t e r
kunskapscenter

Amendar

O *Magazin Rom* tano jekh kvartalno hem badihava internet-magazin. Amaro fokus tane o Roma, a amari primarno idea tani te vazda e Romengoro interes e čitibase. O teme ko magazin šaj te oven kultura, integracia, svakodivesoro đandipe, informacia, muzika, sastipe, ajgara, nevipe, historia, kariera... O *Magazin Rom* ka ovel jekh forum kuri o Roma kotar celo sveto šaj te diskutirinen razna teme, te vačeren jekh bitno informacia, te reklamirinen pe..., znači o magazin ka barjol hem ka asimilirini pe premalo e Romengere kritike hem premalo Romengoro čefi! Amen ka počmina te pisina ko Arli dialekti, ama phravde hijam hem dijekhvar te publicirina artiklia ko avera Romane dialektia. O *Magazin Rom* ka koristini žanria hem stilja sar ko primer humor hem satira, ama amen na mangaja nikas te dukhava hem te holjančera. O moto kotar o magazin tano te pisini pe odija čhib sar so vačeri pe čhere! Zalo amari Romani čhib, jekh artikli ka pisina ki Švedsko čhib, sebepi amen o Roma kokri mangaja te bičala i korektno informacia kotar e Romengiri historia, čhib, kultura, adetia...

O magazin "Rom" tano bizo profiti! Iniciativa te čerel pe jekh esavko projekt ijljela o Sead Šerifi – Sejo. Ov kontaktirinda fantastična manušen kola bizo problemi prihvatinde akava izazov. Sarine biđidje akija idea hem sarine prihvatinde te pisinen badihava, bizo pare!

Ako isi tumen disavo pučibe, idea ja komentari pisinen amendje ko: info@magazinrom.com

Om oss

Tidskriften *Magazin Rom* är en online-kvartalstidning, som innehåller allmän kunskap, kultur, nyheter och information. I första hand tidskriften vänder sig till romer, men även vill hjälpa svenska myndigheter, olika organisationer och alla andra som är intresserade att göra skillnad, bidra till kulturen på olika sätt och utöka sina kunskaper om romer, romarnas historia, kultur och tradition. På det sättet ska vi tillsammans försöka bekämpa diskrimineringen, samt bevara mångkulturella verksamheter.

Ko akava broj:

Svenska vs. Romani.....	5
Zevko baro, luksuz barvalo.....	6
Bistre i sabaljesiri kafa.....	7
Fiđet spiner.....	8
Sebastijan Kurtiši: Organizacija=lsi tut buti.....	9
Ferida Aguši hem olakiri poezia.....	12
Intervju: Ferdi Ređep.....	14
Top 10 pasošia.....	16
Da li đandžan so...?.....	17
Romani ajgara.....	18
Romane vs. Švedski.....	19

Hajde te sikljova Romani Arli Alfabeta

Šaj te poručine ko: info@arlicenter.se

Hajde te sikljova Romani Arli Alfabeta 1
ISBN: 978-91-982463-0-8

Hajde te sikljova Romani Arli Alfabeta 2
ISBN: 978-91-982463-1-5

SVENSKA VS. ROMANI

Romska språket har indoeuropeiskt ursprung och Arli dialekten skrivs med det latinska alfabetet. Det talande språket är mjukt och harmoniskt med en vacker satsmelodi. Romska språket uttalas lite annorlunda och dessa är några av uttalsregler: č uttalas som tj, š uttalas som sh, đ uttalas som dj...

Här hittar du översättningar till några fraser från svenska till romani Arli.

Hur mår du?
Jag mår bra.
Tack.
Vad heter du?
Jag heter...
Kom hit.
Vad gör du?
Vänta på mig.
Idag. Igår. Imorgon.
Varifrån kommer du?
Välkommen.
Vill du dricka något?
Vill du äta något?
Hur säger man på romani...?
Har du lärt dig något nytt?

Sar hijan?
Šukar hijum.
Ov sasto.
Sar vičineja tut?
Me vičinava man...
Ava akari.
So čereja?
Đačer man.
Avdije. Erati. Tajsa.
Kotar aveja?
Šukar aljan.
Mangeja li diso te pije?
Mangeja li diso te ha?
Sar phenela pe ko Romane...?
Sikljiljan li diso nevo?

ZEVKO BARO, LUKSUZ BARVALO

**Ki Dizeldorf zevko baro,
akate e Romengoro luksuz but zoralo.**

**Sarine čedisalje ko jekh than,
o Erđani tačari e Romen sar o kham.**

**O Roma čheljena hem horo cidena,
akava dive sarine jekh jekhe but mangena.**

**Esavski sloga nigde ko sveto nane,
i Dizeldorf Romaljen viljeja mangela pe.**

Erđan, Ahmet Rasimov, Tarkan, Bernat, Ervin, Rijana, Ajnur Serbezovski, Manuel, Aleks, Alen, Sebastijan, Kamberče, Veseli Vranjanci, Balkan Brass Band, Energy Band, Ork. Gazoza, Ork. Facebook hem Oki Berber... na, nane suno akava!

Momentalno o najbare hem o najpopularna muzičaria ki "amari" Romani muzikakiri scena čedime sarine ko jekh than. Than ko kova našti te resel pe kolaj - klub Ambis. Ko akava prestižno than avena samo e dunjakere najpendarde artistia. Akate hine o Bono U2, i Ceca, o Azis... hem akana šučur kotar gudlo Devel alje hem o Roma. O složna hem o ambiciozna terne čhave kotar Dizeldorf, masekoncar anglal planirinđe akija but bari žurka. Oljengiri idea hem o baro čefi respektirinđe sa amare popularna muzičaria. Sarine vačerđe so čirla na hine amen esavko enormno, luksuzno hem čhelavno koncerti. But kalabaloko hine ko akava šukaripe. Manuša kotar sa e svetosere strane. Holandia, Belgia, Danska, Švedska, Srbia, Makedonia, Bugaria, Austria... Evropa ko jekh than!

Moderno hem čurutno čhelibe, zevko baro, asajbe kotar sa o strane, bahtalipe, pop hem talava, o đuvlja uravde ki najnevi moda, o murša pratinena svako lafi hem takti ko đilja, o čefi but baro, e Romengoro vilo ko than alo! O Roma hem i diz Dizeldorf akija bari rat bersencar ka ičeren ki godi.

Bistre i sabaljesiri kafa!

*But manuša sabalje phareste uštena kotar sojbe. E kafaja pokolaj đangavđovena!
Ama, ako koristinaja aver buča so isi oljen pobuter energija,
isi šansa te čhinava te konzumirina i kafa.*

Phabaj

I phabaj tani pherdi ano kvercetin hem antioksi-dant kola činavena amare čelie te phurjoven. Zalji phabaj isi hem ki paprika, ko patliđani, ko spanako hem ko šaha.

Jare

Najčaljačerdo produkti ko sveto. O jare tane pherde ano proteinia. O vitamini B čerela o jare te oven oljen but energija.

Magnezium

O magnezium čerela tano amare čelie te oven oljen šukar funkcia. Najviše isi ko akhora hem bademia.

Pani

Ako osetineja tut čhindo, odova šaj te ovel sebepi so nane tut dovoljno pani ko organizam. Odoljese koristin so pobuter pani svako dive.

Čokolada

Barjačeri amari energija. A, i kalji čokolada nane ola but kofein. Odoljese oj okstra barjačeri amari energija. I čokolada valjani te ovel ola baro procenti kakao. O kakao tikničeri o stres hem barjačeri i koncentracia.

Sastron

Oljesiri buti tani te anel pokolaj o kiseonik ko amaro organizmi. Najviše sastron isi ko mas.

Ako koristineja akala produktia redovno hem arakheja jekh šužo balans, tegani na te čhindove but sigate hem o dive ka ovel tuče poatraktivno.

FIĐET SPINER:

FAKTA KOTAR AKIJA POPULARNO IGRAČKA

Akala igračke ulje tane but popularna maškarlo amare čavore.

Ama, soj odova fiđet spinner? Sar čerela buti? Sose ulo tano odobor kontroverzno?

Isi but bari šansa so več aljan ko kontakti akalje igračkencar, specialno ako isi tut čavore ano čher. A, ako na hine tut kontakt dij akana, ma sikirin tut, odova but sigate đačeri tut. Sar o Pokemon hem o Tamaguči anglijeder, o fiđet spinner sar epidemija doljela sa e čavoren hem e baren ki celo dunjaja.

Akija popularno epidemija alji prvo ki Amerika. Ko internet butiko "Amazon" i lista kotar bikime spinneria barjola svako dive. Čak 14 kotar 15 najbikime igračke ko akava butiko tane o fiđet spinneria. I razlika tani samo i boja, o materiali hem i marka.

Hari podosna, akija epidemija doljindža hem amari šudri phuv, i Švedska. O Roma vačerena so akava trend šaj bizo problemi te nakhavi okolje beršesoro trend, o Pokemon Go.

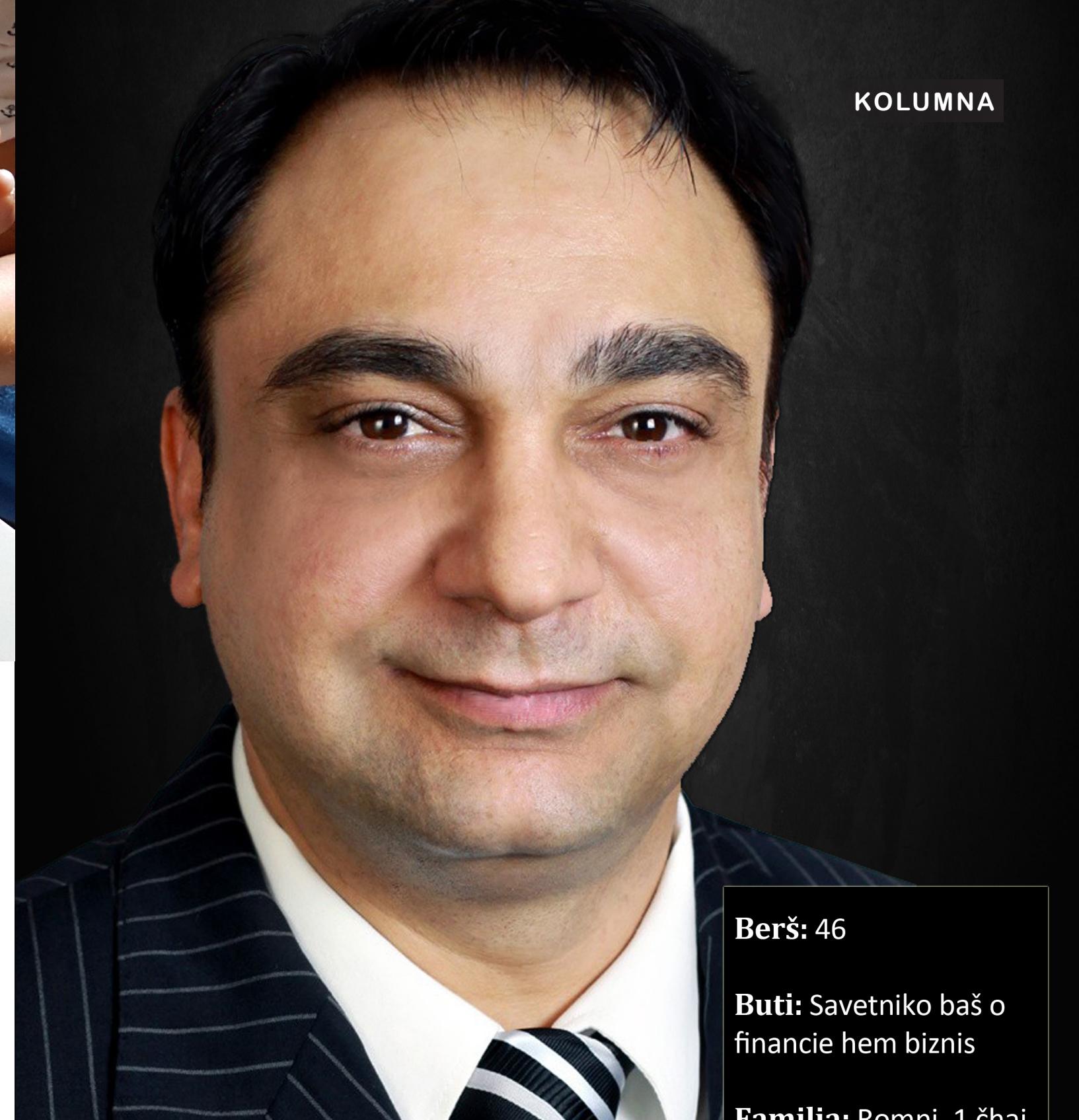
Akija trin-prengiri igračka, bari sar e vastesiri šaka, na dičhola diso specialno keda dikheja ola prvo puti. Ama, ked dikheja sar avera čerena trikia, tegani hem tuče gudljola. Isi manuša so publicirinena video ko

Youtube hem mothovena o najšuže hem najzoralje trikia. Normalno tano te ičere maškarlo duj naja hem te vrtine, a sa aver so čerela pe poaver čhane šaj te phenel so tano but baro nivo hem ekstremno sport. O materiali, boja, modeli hem marka diktirinena i cena kotar fiđet spinneria.

O fiđet spinner popravilno čerđa pe sar jekh pomoč e čavorenđe so isi oljen dijekh diagnoza ja pharie te koncentrisinen pe. Odova hine i primarno idea! Ako o čavoro isi olje diso te ičeri ko vasta hem te čheljel, o čavoro tegani ka bešel rahati hem ka koncentrisini pe ko odova so vačereja.

Ama, i igračka arakhlja pobari grupa hem ulji tani but komercialno. Avdije o fiđet spinner šaj te dikha sar vrtinena hem o tikne, a hem o bare.

Sar ki Švedska ađahare hem ko avera phuvja, o fiđet spinner čerđa but baro suksesi. Ama, ko but škole nane dozvolime akala avdije but popularna hem komercialna igračke.

A close-up portrait of a man with dark hair and brown eyes, wearing a dark pinstripe suit jacket, a white shirt, and a striped tie. He is smiling slightly and looking directly at the camera.

KOLUMNA

SEBASTIJAN KURTIŠI

Berš: 46

Buti: Savetniko baš o finacie hem biznis

Familia: Romni, 1 čhaj hem 2 čhave

Favorit maro: Kinesko

Favorit diz: Kumanovo

Hobi: DJ

ORGANIZACIA = ISI TUT BUTI

Miro iskustvo tari buti e Romencar, Romane organizaciencar hem Romane projektencar

Mo anav tano Sebastijan Kurtiši, 46 berš, ženimo hem isi man trin čhove. Bijando ki Kumanovo, a bariljum ki Kostolca. Ked hine man 17 berš, aljam ki Nemačka sar azilantija ko Ahen (Aachen). Avdije čerava buti sar privatno hem samostalno savetniko baš o financie, biznis hem isibe, ama hem sar državno savetniko baš o neve startia ko biznis. Hijum hem aktivno člani ki političko partia Bündnis 90/Die Grünen ko NRW.

Miro prvo kontakti e Romane aktivistencar hine e beršeste 1990, ko vakti tari demonstracia "Bettelmarsch" kote 1.700 Roma ki Severno-Vestfalia protestirinde protiv o deportacie hem baš o pravo o Roma te ačhoven ki Nemačka, sar jekh vrsta reparacia sebepi o genocid so čerđa pe upro Roma ko Dujto Baro Maribe.

Akale akciače thardja jag jekh Romano aktivisti, o Rudko Kawczynski taro Hamburg. O Roma taro "Bettelmarsch" ale phirindoj taro Dizeldorf (Düsseldorf), kote demonstririnde anglo e Republikakoro parlamenti, sa dij ko Ahen kuri phandlje i granica maškari Nemačka hem Holandia. Sabene bešlje telje ko autoput hem na uštje sa dij i policia na cidije oljen silaja taro asfalti. Odova hine bari buna, vika, pišta, o čhove rovena so cidena oljengere daden hem dijen... Me odova dikhljum! Enormno grupa Roma, Romnja, čhavore so protestirinena hem depresivno rodena o pravo kova 45 berš na hine javno tema, a ni diskusia. Zapravo, me dij tegani na đanjam o čačipe so desijape e Romencar ko Dujto Baro Maribe. Naročito i Nemačka tani ko konteksti taro historisko hem političko odgovornost baš o lošnipe so čerđa pe upro Roma taro nacističko režimi. Jedino pučibe

so hine man hine: Sose mudarđe amen? Hem haljiljum so jedino razlog hine sebepiso hijam Roma! Aver razlog na hine. Majoritet kotar o Nemcia ni na đanena soj odova Rom!? Vačerena "Zigeuner", tano jekh narodo kova tano čerdo taro muzičaria, čora, prosjakia, vračaria hem so phirena tari diz ki diz.

Me!!!!???

Odova hine o momenti kote mangljum te đanav sa mandar. Ko hijum me? Kotar avava? Isi man li me miri historia? So hine angljeder? Kobor Roma isi? Kaj? Sar živinena? Čhib? Tradicia? Diskriminacia?

Odova hine o početak taro miro aktivizmi. Di akana hine man pri lika te čedav nesavo iskustvo e Romencar hem ko sa akala pitanja so hine man arakhljum odgovor. Aljum ko jekh momenti koleste

haliljum but buča so na hine maje jasna hem odoljese pisinava akava. Mangava te vačerav diso so maje lično ko vilo but pharo. Ama, na mangava nikas akaleja te holjančerav ja te dukhavav.

Ako akaleja phravđola bilo savi diskusia, onda šaj svako te vačeri piro iskustvo ja piro mišljenje. Konstruktivna kritike priminava.

Na mangava but te phravav i tema so hijam diskriminirime, so hijam grevo hem so nane amen phuv. Sa odova tano tačno hem svako pese mora te arakhi jekh drumo sar šaj odoljeja te živini ja te borini pe protiv odova.

O problemia e Romengere ki celo Evropa tane ista sar ko početak taro miri aktivnost. Me dikhljum sar živinena o Roma ko but phuvja. I antisimpatia premalo o Roma ki Evropa tane slična sar o problemia e Afro-Amerikanconengere ki Amerika. Odova nažalost nikad nane te promenini pe. Ko ponevo vreme iklilo jekh pojamp so vičinipe Anti-Ziganism ja Anti-Gypsism! Isto ađahar nažalost haliljum so sa okola lafia so šundum ko početak so "amen hijam jekh narodo so sastavni pe taro muzičaria, čora, prosjakia hem vračaria" tane tačno. Amen hijam asavke! Na sabene, ama 85-90%! Čerava lafi taro sa o Roma ki Evropa. Sa o grupe! Ma bistren kaj svako Rom ki Evropa reprezentirini hem tut. Isto ađahar ako điko nasilno napadini jekhe Rome ki Evropa samo sebepi so tano Rom, odova nasilje premalo oljeste isto značini napad hem premalo tute. Na, me na hijum hem nikad nane te ovav pesimistično.

Akava tani samo jekh fakta kolaja isi amen buti. O pučibe akana tano: Sose hijam asavke? Soj tano o sebepi?

Ki Evropa živinena prekalo 12 milionia Roma. O problemi so navedijum upre tano but baro. Iako sa o programia hem i buti so čerena o Romane organizacie tane jekh but tikno delo premalo akava, ipak tani i buti so čerena amare Romane organizacie but važno.

Ama iklilji jekh nevi moda, naročito ko amare Roma ki purani Jugoslavia. Isi tut Romani organizacia, znači isi tut buti, te čhave isi oljen maro te han. O Roma phenena "naš bre odola ništa na čerena, sa čora, pherena samo pe đepe". Po, tačno! 95% taro Roma so čerena buti ko Romane organizacie ljena pare, đana ko seminaria, đana ko aver phuvja, hana, pijena... Sa odova so tu naštiti te čere. Sose? Čer hem tu. Ov sposobno hem čer! Na hijan sposobno? Onda čutin! Ako samo 10% tari oljengiri buti dala čače ko korist e Romendje, onda oljengere 10% tane pošukar nego tire 0%.

I tužno činjenica tani so angljeder te čerel pe jekh projekti, mora te postoini jekh "problemii", kova e projektebi trebela te rešini pe. Hem o Roma naravno čheljena super piri uloga sar klienti hem sar žrtva upro kolate isi diskriminacija, a nane tolerancia, edukacija, buti... Znači isi jekh klienti koljese valjani te pomožini pe.

Tegani, uvek aračola jekh gađo kova tano eksperti nesoste. Etnolog, antropolog, sociolog, pedagog... kova uvek "tačno" đaneli so hem sar valjani te čerel pe buti e Romencar. Iako, šaj niked ko životo na hine ki jekh Romani mahala odova gađo hem nikad na bešlja ko jekh čorolo Romano čher telje ki šilta te pijel kafa oljencar.

Valjani te pendari odolje Romen kase čerela pe o projekti, a na te pendari samo e Romen kola čerena o projekti.

Okola Roma kola isto na đana ko jekh čorolo Rom te bešen telje ki šilta te pijen kafa, a čerena jekh projekti e asavke Romendje, onda asavko Rom samo probini te imitirini e gađe. Asavko Rom nane kompetentno te čerel jekh projekti e Romendje.

Me nane man ništa protiv gađikane ekspertia. Naprotiv, amendje valjena asavke manuša, sebepi amen nane amen. Ama odija zajedničko buti e gađencar mora(!) te ovel ko jekh ravnopravno hem fer način. O pravco mora te del o Rom kova na imitirini e gađen hem kova ka koristini e ekspertengoro potenciali.

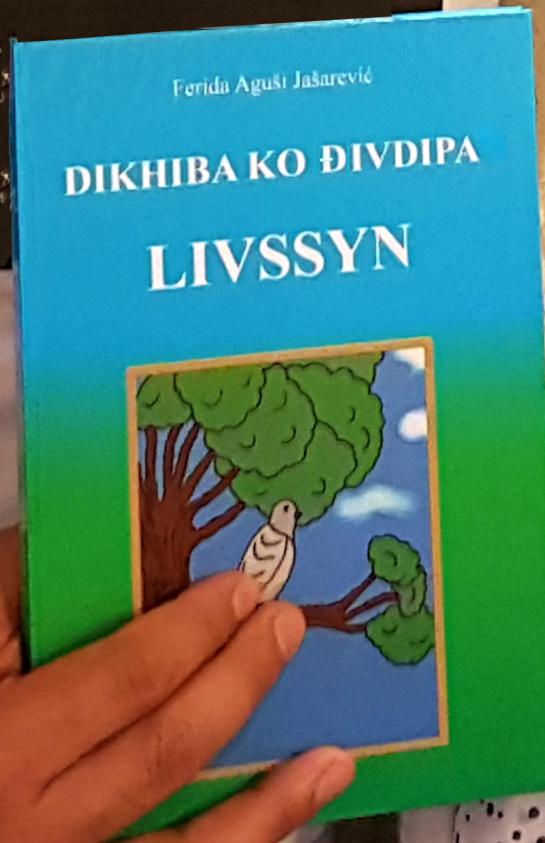
Ako jekh deo taro projekti mora te čerel pe ki nesavi gađikani institucia, bilo crkveno, državno ja privatno. Taro miro iskustvo mora te vačerav kaj tane o Roma onda ništa aver osim jekh obično marioneta. O Roma osigurinena e gađende te ovel oljen buti! Esavke institucie isi but hem on čerena sa te dobinen e Romengoro poverenje sebepi o gađe te ovel oljen buti. Jekh institucia ako nane ola klientia kasa te čerel buti, oj propadini hem o gađe našalena piklji buti. Odolesce tano akava jekh sasvim normalno reakcia so trudinena pe te dobinen "Klienten". Nema veze da li o pare avena direktno tari Romani organizacia ja taro nesavo crkveno, državno ja privatno fond. Nažalost akija tani isto jekh fakta kolaja mora te živina.

Sar šaj zalo akala činjenice ipak te ova deo taro jekh civilizovano društvo?

Nastavinaja ko Magazin Rom 9.

Sebastijan Kurtiši - Sebo

Nehat' Gasi, Ahmet Rasimov, Džefrina,
Fadilj Sačipi, Ěrdan, Dehran, Ramko,
Sofi Marinova, Ali Bajram, Tarkan,
Senjur, Bedo, Ljiljana Stojanovic,
Demailj, Zvonko, Caki, Dansever, Cita,
Bernat, Selver, Mustafa Šabanovic,
Sevçet, Nedo, Julija, Stanislav, Ervin.

Ferida Aguši

hem olakiri poezia

O BAŠNO

Sabajeja ko panđ,
o bašno đilabđa...
Ušten čavaljen!
Ušten čajaljen!

Thoven tumare muja,
phraven tumare jačha,
dikhen avrijal...
Kaj o bašno đilabi amenge,
ple šuže sabajese đilja.

BAHTALO

Sabajeja ki hanik,
me đeljum...
Odothe...
Šudro pani piljum.

Bahtalo hinum bahtalo,
sabajeja me olaja,
odothe i hanik arakhljum.

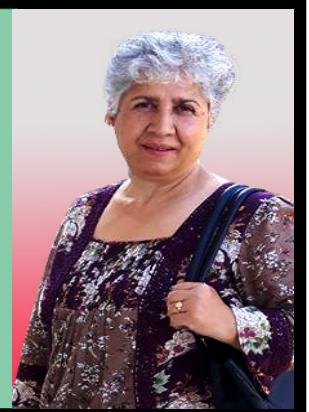
Bahtalo hinum bahtalo,
sabajeja me olaja,
ola ki hanik arakhljum...
Andro vast doljinđum,
koro mande...
Ola čhere ingardum.

Bahtalo hinum bahtalo,
sabajeja, ki hanik pani piljum,
ola ked arakhljum, mo vođi
šudre panjea šudarđum,
olaja mlo đivdipe nakhavđum...

Bahtalo hinum bahtalo.

Ia anglat
na dik derđat.
prav te jaća
neotav tho vilo
so hinan
formu daudo
romano čavo

I Ferida tani bijandi ki Gračanica hem othe beštinda sa đi na Ijlja pese rome. Ama, rome Ijlja palo so završinda o fakulteti ki Priština. I Ferida Aguši čerđa buti sar sikkavi ki biologija, ki diz Gilana. Zalo mangipe premali i biologija, but paše ko vilo olače hem i poezia. Đi akana isi ola trin knjige publicirime ki Romani čib.

Ferdi Ređep:

ME PIŠINAVA KI ODIJA ČHIB SO O NARODO HALJOVELA!

90% kotar hitia so šunena avdije ki "amari" Romani muzika tane pisime e manušestar kova ekzistirini 20 berš ki estrada hem dela jekh nevo hem moderno drumo ki Romani čhib. Sebepi akava manuš, o Romane čerenja ande amendje o trend, i kultura, i moda... a i Romani muzika nikeda angljeder na hine pomoderno hem pokvalitetno.

Ferdi, majoritet kotar "amare" popularna čerenja sar ko primer o Tarkani, i Đefrina, o Ervini, o Bernati... đilabena tekije tekstia. Savo tano toklo osečaj ked esavke bare čerenja avena koro tute te roden đilja?

- Ko prvo than sijum but bahtalo so o Devel birinela baš man, a sar dujto maje but bari čest so esavke bare, šukar hem kvalitetna manuša avena koro mande te roden i idea. A, o osečaj tano fantastično keda barabar oljencar isi tut jekh suksei.

Ako dikhaja o palune 2-3 berš hiti zalo hiti redinđa pe: *Pojava, Konkurencia, Familia Nr1, Dubai, Gospodini* hem pana but, but avera đilja so šunaja ko bijava, ko vorda, čhere, ko koncertia, sa akala šuze đilja pisjan tu.

Sar osetineja tut andre ko vilo ked dikheja hem šuneja so o Romano narodo mangela akala đilja?

- Iskreno te ovav, keda več čerela pe buti ki gilji me nane man intuicia so i gilji ka ovel šukar. Me mislinava so baš odoleske so na dava but pažnja da li ka ovel šukar ili na, baš odoleske ovela baro uspeh. Okova manuš so tano zaljubimo kokri upro peste hem mislinela deka ka ovel šukar, ustvari na ikljola šukar. Me na sijum esavko!

Da li ičereja ki godi keda pisjan hine toklo prvo teksti, diki, đilji?

- Ko but rano berša, pana ki škola pišinava sine diktia. Ama, ujedno bavinava man sine hem e muzikaja. Khelava sine e čavencar fudbali 10 minutia hem odma palo odova lava sine moklo omiljeno instrumenti, o sintisajzeri te vežbinav. Avdije me šaj sine te ovav ko dijekh orkestar hem te bašalav, ama o Devel dingja maje aver drumo. Me mislinava odova sebepi moklo barevileskoro karakteri hem pišibaskoro talenti. E Šutkakere čerenja kokri počingje te aven koro mande te pišinav oljenje tekstia. Odova sine o Ređepi, o Neđo, o Šaban Maksut hem avera. Me mislinava so o pevačia man kergje te ovav tekstopisco, a na me korkori.

Ferdi Ređep

Berš: 34

Buti: Tekstopisac, umetniko, poeti

Edukacija: Gimnazija

Familia: Romni hem jekh čaj

Favorit sport: Fudbal, Bajern M.

Favorit knjiga: Šunava o šum,

ama e amalje našti te dikhav

Favorit filmi: Time machine

Kaj arakheja i inspiracia?

- Šukjur kotar gudlo Devel dobingjum talenti te objasnina barvalje lafencar jekh obično situacija hem palji svako fraza te khuvav podetaljno hem pohor. Sebepi i socialno kompetencia, bare kontaktia, družibe manušencar taro differentno klasa, profili hem karakteri, moklo dive ovela inspirativno hem phergjola ano neve vizie. Amen keda upoznainaja avere manušen šaj te arakha amare kvalitetia hem amare slabo tačke. Amen našti te phena korkori amengje so sijem šukar, ako điko aver na vakergja odova. Doživingjum situacie kote but manuša, hari vreme mancar te oven, astarena but baro poverenje upri mande.

Vakerena: "na đanava soske, ama tuke samo phravava akava". Mange odova tano jekh but baro poklon. Isi duj klase poklonia ja pomožibe. Sar ko primer, ako dingjan đikase maro, odova manuš ka hal o maro hem palo disavo vakti paljem ka ovel bokhalo. Ama, ako dingjan đikase jekh savet ja šužo lafi, o manuš korkori ka arakhi peske o drumo đi ko šukarie.

Avdije momentalno ko amare bijava, o glavna teme ko đilja tane: sloga hem kapitali. Tu čerđan asimilacia ko esavke teme, ama sar dikheja tu ki odija situacia?

- Ki svako situacia isi pozitiviteti hem negativiteti! Ako dikhaja i negativno strana, ki tema taro kapitali, sloga, barvalo gazda, domakica romni... šaj dijekhvar mothovaja o barikano nivo, čalumi hem oholost. Ama, amen vakeraja samo o čačipe so o manuša mangena. Ako jekh manuš kerela barvalo bijav, ov mangela sarine odova te đanen. Me sar tekstopisac mora odova te pišinav, a o pevači te giljabel. Ako dikhaja i pozitivno strana, amen othe dokažinaja so hem amen o Roma đanaja te živina moderno, familiarno hem barvalo đivdipe. Ako laja ko primer e Tarakeskiri gilji "Domakica, domakini", kuri o rom mothovi mangipe pe romnjake. Akale giljaja amen phagljam o mrazo, sebepi angljeder disave berša o pophure na dozvolingje akava hem akijatemasine lađavipe baro. Akolaja e Ervineskiri gilji "I sloga anela pare", o hiti vakeri samo o čačipe, so bizo sloga ano kher nane ni barvalipe!

Ama angljeder te čere akija "barvalji" asimilacia, dobindan nadimak – ljl e mangipaskoro!

- Oja... (asajbe)! Iskreno te ovav me ni na mangava agjar o narodo te vikinel man. Ama, baš odova narodo korkori dingja man odova nadimak

sebepi e Bernateskere hem e Ervineskere gilja tari početka ki kariera hem normalno sebepi o Flatcast, internet-radio so sine but popularno angljeder.

Ko teklje đilja šaj te šuna citatia so o obično Rom vačeri. Mangeja li disavi poruka te bičhale e Romendje?

- Normalno, ki svakoja gilji isi najhari jekh poruka. Ama, i glavno poruka pana na pišingjum ola. Me celo vreme, ustvari imitirinava sar o Roma kerena. Ko primer, ako lava i gilji "O bar na avela dural", me čače šaj pišingjum odova teksti. Ama, o Roma akava vakerena svako dive. Znači me kerava ki Romengiri čib lafi hem mislinava deka tano othe o uspeh. Me pišinava ki odija čib so o narodo haljovela! Me mora te pominav hem i Romani gramatika akana, sebepi me da sijum ki kritika dijekhvar. Mangava te phenav so me ka počminav te pišinav "gramatički korektno" keda sa odola Romane lingvistia, ekspertia, romologija, etnologia, avtoria hem avera, ka huljen đi ki Romani mahala te pijen podijekh kafa ko obično Romano kher, te phiren, te buvljačeren hem aktivno te reklamirinen i "korektno Romani čib" maškaro obično Romano narodo. Kotar mahala, đi ki mahala! Hem ked ka kerel lafi jekh Romani familia ki Romani mahala ano kher "korektno Romani čib", me dava lafi so hem me ka počminav te "hramonav"!

Ferdi, tu kokri phravđan i tema kotar Romani čib... me na hijum hič mešimo, te đane(asajbe)!

Ko teklje tekstia isi lafia so "nane Romane lafia", sar ko primer: pojava, konkurencija, prvo, like, number one, gospodini, fake...

- Roma sar Roma, isi but grupe, but vrste, but dialektia. O geografsko than hem i historia adaptirinela amen ki kultura, tradicia hem čib tari i phuv kote so momentalno bešaja. Amen so bešaja ki purani Jugoslavia, isi amen Khorani orientacia sebepi o Osmanlie sine othe prekalo 500 berš. O Roma ki Rumunia isi oljen jekh skroz aver kultura hem čib. O Roma tane but baro narodo, ama nane jekh! Akana da li tano o lafi Romano ja gađikano, me mislinava so odova nane hič važno, sa đi haljova jekh jekhe.

Tu hem me, mangaja o Romano narodo te haljol so amen pisinaja, vačeraja hem đilabaja. O Romane lingvistia, ekspertia, romologija, etnologia... mangena te standardizirinen i Romani čib. Amen hijam jekh ekipa, o đande manuša i dujto ekipa. Đi keda?

- Akija tema dukhala e Romen ki duša hem akija tema valjani te diskutirinel pe ki jekh masa. Ama, o Rom e Romeja but pharo te bešel, te vakerel hem te avel ko jekh lafi. Na đanava ako amen ka ova đivde keda ka avel odova dive. Hem isi jekh but čudno buti! O Rom keda počminela te educirinel pe hem ked ovela uspešno ki piklji buti - hajde te phena lingvisti. Ov počminela te ponašinel pe sar Na-Rom. Našali o Romanipe hem "pire Romen" dikhela sar jabandžijen. I Romani čib tani but barvalji čib, sebepi i nacia hem i kultura tane but purane. Na đanava samo, sose peravaja kokri amen svako dive?!

Ko krajo?

- Bez razlika koj sijem hem so sijem, valjani te ačhova skromna manuša. Othe tani i sila! E manušengoro aplauz tano but kratko, a o najbaro uspeh ko đivdipe tane tire najpaše ki familia!

TOP 10 PASOŠIA

Jekh phuv kotar purani Jugoslavia gurindā pe maškaro
10 phuvja najzoralje pasošencar ko sveto.

Phuvja so šaj te faljinjen pe zoralje pasošeja tane i Nemačka hem o Singapur. O manuša so isi oljen oljengere pasošia šaj te đan bizo viza ko 159 phuvja. Odija informacia mothovđa akalje beršesiri lista so čerđa o "passport index".

Ko najteluno than ki akija lista so đenela totalno 199 phuvja, tane o Avganistan, Pakistan hem Irak.

O phuvja kotar purani Jugoslavia ičerena pe ko solidno than, ama jekh oljendar tani čak maškaro 10 najzoralje. Interesantno so ko top 10 thana nane nijekh phuv kotar Afričko kontinenti.

Ama, najbaro handikep čerđa i Amerika, sebepi angljeder disave berša e Amerikakoro pasoši hine najzoralo hem hine ko prvo than.

Akija tani i lista kotar top 10 pasošia.

I cifra andre ki parentes() mothovi ko kozom phuvja šaj te khuven bizo viza.

- 1)** Nemačka, Singapur (159)
- 2)** Švedska, Južno Koreja (158)
- 3)** Danska, Finska, Italia, Francuska, Špania, Norveška, Bari Britania, Japan, Amerika (157)
- 4)** Luksemburg, Švajcarska, Holandia, Belgia, Austria, Portugal (156)
- 5)** Malezia, Irska, Kanada (155)
- 6)** Grčka, Nevo Zeland, Australia (154)
- 7)** Malta, Holandia, Island (153)
- 8)** Mađarska (151)
- 9)** Slovenija, Slovačka, Poljska, Litvania, Letonia (150)
- 10)** Estonia (149)

... i London hine prvo diz so hine ola prekalo jekh milioni manuša?

... o CD čerđe o Soni (Sony) hem o Filips (Philips) e beršeste 1979?

... o Kristofer Kolumbo (Christofer Columbus) dindā e Indianconđe akava anav sebepi hine mislinđa so reslja ki India?

Da li đandan so...

... i Afričko ljen Nil tani dlogo skoro 7 000km?

... e Libiakoro bajrako angljeder hine samo zeleno boja?

... o grobo kotar Wolfgang Amadeus Mocart (Wolfgang Amadeus Mozart) nane obeležimo kaj hine parumo?

ROMANI AJGARA

Nanđola o sloni ki plaža, ked okotar avela o holjamo čumurso hem pištini.

Čumurso: Ikljovvvvv...!

Ikljov odma ando pani bre!!!

Sloni: Ače bre..., ače. Samo ma holjan.

Ikljislo o sloni kotar pani hem tegani o čumurso smirisalo. Palo disave sekunde mukhlja e slone paljem te khuvel ko pani.

Sloni: Pa, sose ikalđan man?

Čumurso: Điko čorđa mandar o šorc!

Pa, magljum te dikhav te na hijan tu odova so čorđa mandar!

Hine o Kurta prvo puti ko teatar hem tajsadive reslja pe e Murtaja.

Murta: I Kurto, sar hine ko teatar?

Kurta: Dosadno... but dosadno!

Samo ko krajo hine šukar ked ulavđe jakne. Me ljetljum pand!

Šužeja! Dikhljum tut erati, super hijan!

kotar tuče mo broj?

Pučljum manušen, haha

E pa ajde čim isi tut odobor baro poznanstvo, puč đikas ako mangela te činel meklje vorda. Mercedes cls 320, kalo, 2015, dizel, alufelne...

mangljum samo te upoznaina amen ❤️❤️

dosta više romantika, puč đikas te biknav o vorda

O političaria tane isto sar o krokodilia.
Bare mujeser hem tikne kanenger!

ROMANE vs. ŠVEDSKI

Romani čib isi ola indoevropsko poreklo hem o Arli dialektri pisini pe latinsko alfabetaja.

I vačeribasiri čib tani kovlji hem harmonično, but šuze melodija. I Romani čib vačeri pe hari poaver čhane kotar Švedsko čib. Akate šaj te arakhe disave fraze so tane irime kotar Romane ko Švedski.

Sar hijan?
Šukar hijum.
Ov sasto.
Sar vičineja tut?
Me vičinava man...
Ava akari.
So čereja?
Dačer man.
Avdije. Erati. Tajsa.
Kotar aveja?
Šukar aljan.
Mangeja li diso te pije?
Mangeja li diso te ha?
Sar phenela pe ko Švedski...?
Siklijiljan li diso nevo?

Hur mår du?
Jag mår bra.
Tack.
Vad heter du?
Jag heter...
Kom hit.
Vad gör du?
Vänta på mig.
Idag. Igår. Imorgon.
Varifrån kommer du?
Välkommen.
Vill du dricka något?
Vill du äta något?
Hur säger man på svenska...?
Har du lärt dig något nytt?

O đando Lio

ISBN: 978-91-982463-2-2

Šaj te poručine ko: info@arlicenter.se

O đando Lio

Sead Šerifi - Sejo

